

ФІГУРСЬКИЙ В. М.,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
і криміналістики*(Львівський національний університет
імені Івана Франка)*

УДК 343.14

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.44>**СУТЬ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ
З ПОГЛЯДУ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА**

Стаття присвячена з'ясуванню суті засобів кримінального процесуального доказування крізь призму інструментальної теорії права. Цей методологічний напрям наукових розвідок права розглядає правові засоби під кутом зору їх функціонального призначення. У теорії права наявний плюралізм думок з приводу тлумачення категорії «правові засоби», що свідчить не лише про багатоаспектність, а й про незавершеність її загальнотеоретичного дослідження.

Зазначено, що правові засоби: виражають всі узагальнюючі юридичні способи забезпечення інтересів суб'єктів права, досягнення поставленої мети; відображають інформаційно-енергетичні якості та ресурси права, що надає їм особливого значення у подоланні перешкод, які стоять на шляху задоволення інтересів учасників правовідносин; становлять частини (елементи) права, механізму правового регулювання, правових режимів, тобто функціонального боку права; спричиняють юридичні наслідки, конкретні результати, даючи можливість стверджувати про ефективність або дефектність правового регулювання; забезпечуються державою.

З'ясовано, що у межах правових засобів виокремлюють процесуально-правові засоби. Ця підгрупа правових засобів сприяє належній реалізації матеріальних норм і утворює процесуальні механізми та процесуальні режими, зокрема механізм процесуально-правового регулювання, за допомогою якого реалізується процесуально-правовий режим. Процесуально-правові засоби мають міжгалузевий характер, дають можливість дослідити суть процесуального права під кутом зору його дії та реалізації поставленої мети, досягнення запланованого у процесуальному праві результату.

Аргументовано, що усі типи (безпосередня і правозастосовна) та форми (дотримання, виконання і використання) реалізації права, пов'язані з юридичним процесом, здійснюється шляхом доказування. Будучи різновидом соціального пізнання, доказування поєднує розумові та юридико-практичні операції, спрямовані на встановлення обставин справи. Перебіг та результати доказування супроводжуються реалізацією правових норм. Завдяки доказуванню, суб'єкти одержують необхідні знання, оперують ними, обґрунтовують доводи і заперечення, формулюють висновки для вирішення правової ситуації. Доказування здійснюється за допомогою відповідних правових засобів, які називають засобами доказування.

Зроблено висновок, що засоби кримінального процесуального доказування є різновидом правових засобів (точніше – процесуально-правових), оскільки є інституційним утворенням, використання якого учасниками кримінальних процесуальних правовідносин, спрямоване на задоволення їх законних інтересів та досягнення мети доказування.

Обґрунтовано, що засобам доказування у кримінальному провадженні притаманні ознаки правових засобів. Так, вони забезпечують учасникам кримінального провадження реалізацію їхніх інтересів у процесі доказування, досягнення його мети. Засоби доказування дають можливість подолати перешкоди, що стоять на заваді реалізації учасниками кримінального провадження їхніх законних інтересів. Засоби доказування характеризують функціональний бік кримінального процесуального права. Засоби кримінального процесуального доказування спричиняють правові наслідки, дають змогу одержати конкретні результати та оцінити ефективність кримінальної процесуальної регламентації. Засоби кримінального процесуального доказування забезпечуються державою.

Ключові слова: *теорія права, правові засоби, кримінальне провадження, процес доказування, засоби кримінального процесуального доказування.*

Figursky V. M. The essence of the means of criminal procedural evidence from the point of view of the instrumental theory of law

The article is devoted to elucidating the essence of the means of criminal procedural evidence through the prism of the instrumental theory of law. This methodological direction of legal research examines legal means from the point of view of their functional purpose. In the theory of law, there is a plurality of opinions regarding the interpretation of the category "legal means", which indicates not only multifacetedness, but also the incompleteness of its general theoretical research.

It is noted that legal means: express all generalizing legal methods of ensuring the interests of legal subjects, achieving the set goal; reflect the informational and energetic qualities and resources of law, which gives them special importance in overcoming obstacles that stand in the way of satisfying the interests of the participants in legal relations; constitute parts (elements) of law, the mechanism of legal regulation, legal regimes, that is, the functional side of law; cause legal consequences, specific results, making it possible to assert the effectiveness or defectiveness of legal regulation; are provided by the state.

It was found that procedural and legal means are distinguished within legal means. This subgroup of legal means contributes to the proper implementation of material norms and forms procedural mechanisms and procedural regimes, in particular the mechanism of procedural and legal regulation, with the help of which the procedural and legal regime is implemented. Procedural-legal means have an interdisciplinary nature, they provide an opportunity to explore the essence of procedural law from the point of view of its action and realization of the set goal, achievement of the result planned in procedural law.

It is argued that all types (direct and enforceable) and forms (observance, execution and use) of the realization of the right related to the legal process are carried out by means of proof. Being a type of social cognition, proof combines mental and legal-practical operations aimed at establishing the circumstances of the case. The course and results of proof are accompanied by the implementation of legal norms. Thanks to proof, the subjects acquire the necessary knowledge, operate with it, substantiate arguments and objections, formulate conclusions to resolve the legal situation. Proof is carried out with the help of appropriate legal means, which are called means of proof.

It was concluded that the means of criminal procedural evidence are a type of legal means (more precisely, procedural-legal), since they are an institutional entity, the use of which by participants in criminal procedural legal relations is aimed at satisfying their legitimate interests and achieving the goal of proof.

It is substantiated that the means of proof in criminal proceedings have the characteristics of legal means. Yes, they provide the participants in criminal

proceedings with the realization of their interests in the process of proving, achieving its goal. The means of proof provide an opportunity to overcome the obstacles that stand in the way of the realization of their legitimate interests by the participants in criminal proceedings. Means of proof characterize the functional side of criminal procedural law. Means of criminal procedural evidence cause legal consequences, make it possible to obtain specific results and evaluate the effectiveness of criminal procedural regulation. Means of criminal procedural evidence are provided by the state.

Key words: *theory of law, legal means, criminal proceedings, process of proof, means of criminal procedural proof.*

Постановка проблеми. Увага до проблематики теорії доказів та доказового права залишається незмінно значною як у доктрині кримінального процесу, так і у правозастосуванні. Визначальними поняттями такої частини науки кримінального процесу та цього компонента кримінального процесуального права є докази і доказування. Різномасштабному їх дослідженню присвячені безліч наукових розвідок різного рівня – від тез доповідей на конференціях, семінарах, круглих столах до дисертаційних робіт і монографій. Утім, означені поняття не вичерпують категоріального апарату теорії доказів, у межах якої оперують похідними від них поняттями, одним з яких є «засоби доказування». Незважаючи на те, що цей концепт безпосередньо пов'язаний з формуванням доказів і процесом доказування, він не одержав нормативного закріплення. Ця обставина, серед іншого, зумовила різноманітність підходів до трактування означеної категорії. З іншого боку, навіть закріплення легальної дефініції певного поняття не виключає напрацювання доктринальних позицій щодо розуміння його суті з метою удосконалення кримінального процесуального регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика суті засобів кримінального процесуального доказування висвітлена у роботах В. Вапнярчука, В. Гмирка, Ю. Грошевого, М. Михеєнка, В. Нора, М. Погорельського, С. Стахівського, М. Шумила та інших вітчизняних дослідників. Їх напрацювання становлять цінну теоретичну основу для наступних розвідок у цьому напрямі. Одним з таких напрямів, який досі не привернув належної уваги процесуалістів, є розгляд засобів кримінального процесуального доказування як правового інструментарію.

Мета статті – з'ясування суті засобів кримінального процесуального доказування крізь призму інструментальної теорії права.

Виклад основного матеріалу. Пізнання суті засобів доказування у кримінальному провадженні доречно розпочати із семантичного та філософського аналізів такого елементу соціальної дійсності як засіб.

Філологи трактують мовну одиницю «засіб» у кількох значеннях, зокрема як: спосіб, прийом, захід, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі [1, с. 307; 2, с. 723; 3, с. 420].

У філософії категорія «засоби» розглядається як предмети, способи дії, поведінки, соціальні інститути, за допомогою яких досягається певна мета [4, с. 371].

Тож розуміння такого елемента системи мови як «засіб» у мовознавстві та філології схоже – прийом, спосіб досягнення поставленої мети. Спрямованість засобу на звершення конкретної мети дає можливість уявити майбутній результат, оцінити дієвість засобів. За відсутності засобів неможливо здійснити мету, натомість без мети засоби виявляються безрезультатними. Засоби показують, наскільки результат (реальне) наближений до мети (ідеального). Звідси ефективні та оптимальні засоби здатні скоротити або взагалі усунути дистанцію між метою та результатом.

В. Гмирко, розглядаючи засоби у діяльнісному контексті, має рацію, що вони є тим необхідним елементом діяльності, застосування якого дає можливість реалізувати мету та одержати потрібний їй результат. Засоби «заходять» у конкретну діяльність зовні, з інших діяльностей, а також з досвіду як соціокультурні поведінкові взірці, асимілюються нею,

допасовуючи їх до власних потреб. Здатність певних засобів бути в функції засобів конкретної діяльності визначається нею самою [5, с. 124].

Будучи міжгалузевим, поняття «засіб» використовується й у сфері правознавства з приставкою «правові», що вказує на його позитивістський характер. Зокрема термін «засіб», у значенні правового, вживається у Загальній декларації прав людини (преамбула, ст. ст. 19, 23, 25), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (ст. ст. 2, 41), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (преамбула, ст. 13), Конституції України (ст. 55), КПК України (ст. ст. 11, 21, 22, 47, 155, 157, 272, 273), Законі України «Про судоустрій і статус суддів» (ст. ст. 48, 83), Законі України «Про прокуратуру» (ст. 16), Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ст. 28) та інших нормативно-правових актах.

У теорії права наявний плюралізм думок з приводу тлумачення категорії «правові засоби», що свідчить не лише про багатоаспектність, а й про незавершеність її загальнотеоретичного дослідження.

Так, у теоретико-правовому дискурсі суть поняття «правові засоби» розглядають у широкому та вузькому розумінні. У широкому контексті правові засоби тлумачать як всі елементи правової дійсності, пов'язані з охоронною та регулятивною дією права [6, с. 205; 7, с. 16; 8, с. 24]. Натомість правові засоби у вузькому значенні – це інституційні утворення, функціонування чи використання яких спричиняє задоволення інтересів суб'єктів права та досягнення соціально корисної мети [9, с. 7; 10, с. 314; 11, с. 38; 12, с. 95].

Останній підхід називають інструментальним, який, поряд з іншими теоретико-правовими концепціями, становить один з методологічних напрямів наукових розвідок права. Інструментальна теорія права розглядає правові засоби під кутом зору їх функціонального призначення.

До слова, в англійській правничій літературі слово *засіб* (*means*) тлумачиться як інструмент, за допомогою якого досягається ціль [13, с. 768], те, що допомагає досягти завершення, інструмент [14, с. 1070].

Відповідно до вчення про правові засоби до їх ознак відносять: 1) виражають всі узагальнюючі юридичні способи забезпечення інтересів суб'єктів права, досягнення поставленої мети; 2) відображають інформаційно-енергетичні якості та ресурси права, що надає їм особливого значення у подоланні перешкод, які стоять на шляху задоволення інтересів учасників правовідносин; 3) становлять частини (елементи) права, механізму правового регулювання, правових режимів, тобто функціонального боку права; 4) спричиняють юридичні наслідки, конкретні результати, даючи можливість стверджувати про ефективність або дефектність правового регулювання; 5) забезпечуються державою [10, с. 310-311; 15, с. 191; 16, с. 109].

Вищевикладені ознаки дають можливість констатувати, що існує чимало явищ правової дійсності, яким притаманні ці властивості.

З огляду на це, правові засоби, залежно від їх місця та здійснюваних ними функцій у правовому регулюванні, прийнято розглядати на декількох рівнях: 1) рівні первинних правових засобів – елементів механізму правового регулювання (юридичні норми, суб'єктивні юридичні права та юридичні обов'язки); 2) рівні правових форм, що склалися, який нормативно виражений у вигляді правових інститутів; 3) операційному рівні – конкретні юридичні засоби, якими розпоряджаються суб'єкти права [6, с. 203-204].

Останній рівень становить особливий інтерес у контексті дослідження засобів доказування у кримінальному провадженні, адже, зокрема, охоплює правові засоби-діяння, які забезпечують виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України). Правові засоби-діяння характеризуються динамічністю, спрямовують діяльність суб'єктів кримінального провадження на реалізацію їхніх прав та обов'язків.

Багатоманітність правових засобів зумовлює необхідність їх глибокого та різнобічного дослідження, що, зокрема, здійснюється за допомогою класифікації. У правовій доктрині напрацьовано чимало критеріїв поділу цього поняття. Серед них – за предметом пра-

вового регулювання (конституційно-правові, адміністративно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові тощо); за характером (матеріально-правові і процесуальні); за обсягом (загальні та спеціальні); за функціональною роллю (регулятивні та охоронні); за формою відображення (правові засоби-документи і правові засоби-діяння); за ступенем складності (первинні або елементарні та комплексні або складні); за значенням (основні та допоміжні) [8, с. 24; 10, с. 311, 11, с. 38].

Цінність наведеної типологізації правових засобів полягає у тому, що вона може бути взята до уваги при класифікації засобів кримінального процесуального регулювання.

У межах правових засобів виокремлюють процесуально-правові засоби, під якими розуміють «цілісну систему об'єктивованих в процесуально-правових актах (нормативних, правореалізаційних і правозастосовних) способів, прийомів і механізмів, за допомогою яких забезпечуються права та законні інтереси учасників процесуально-правових відносин» [16, с. 131]. Ця підгрупа правових засобів сприяє належній реалізації матеріальних норм і утворює процесуальні механізми та процесуальні режими, зокрема механізм процесуально-правового регулювання, за допомогою якого реалізується процесуально-правовий режим.

Незважаючи на те, що викладене визначення потребує конкретизації, проте у ньому слушно зазначено, що процесуально-правові засоби становлять єдність правового регулювання та процесуальних дій, які проводять на його основі.

Процесуально-правові засоби мають міжгалузевий характер, дають можливість дослідити суть процесуального права під кутом зору його дії та реалізації поставленої мети, досягнення запланованого у процесуальному праві результату.

Однією з галузей, у якій функціонують та використовують процесуально-правові засоби є кримінальне процесуальне право, що регламентує діяльність наділених відповідними повноваженнями державних органів та службових осіб, спрямовану на виявлення ознак кримінального правопорушення, встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила, призначення їй покарання чи застосування інших заходів кримінально-правового впливу, звернення до виконання судових рішень.

Юридичній діяльності властивий певний порядок, який повинен бути і зазвичай є оптимальним для вчинення певних юридично значущих дій. Такий порядок містить програму юридичної діяльності, має спрямування для досягнення відповідної правової мети, забезпечує правомірність, результативність, ефективність правового регулювання.

За предметним критерієм (в основу класифікації закладені норми матеріального права, які реалізуються у процесі здійснення юридичної діяльності) кримінальний процес становить різновид юридичного процесу. Тому вищевикладені загальнотеоретичні положення поширюються й на цю сферу діяльності.

Усі типи (безпосередня і правозастосовна) та форми (дотримання, виконання і використання) реалізації права, пов'язані з юридичним процесом, здійснюється шляхом доказування. Будучи різновидом соціального пізнання, доказування поєднує розумові та юридико-практичні операції, спрямовані на встановлення обставин справи. Перебіг та результати доказування супроводжуються реалізацією правових норм. Завдяки доказуванню, суб'єкти одержують необхідні знання, оперують ними, обґрунтовують доводи і заперечення, формують висновки для вирішення правової ситуації. Доказування здійснюється за допомогою відповідних правових засобів, які називають засобами доказування.

Засоби кримінального процесуального доказування є різновидом правових засобів (точніше – процесуально-правових), оскільки є інституційним утворенням, використання якого учасниками кримінальних процесуальних правовідносин, спрямоване на задоволення їх законних інтересів та досягнення мети доказування.

Засобам доказування у кримінальному провадженні притаманні ознаки правових засобів.

Так, вони забезпечують учасникам кримінального провадження реалізацію їхніх інтересів у процесі доказування, досягнення його мети. Для прикладу, у ч. 3 ст. 93 КПК України зазначено, що сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо

якої здійснюється провадження, збирають докази шляхом: витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій; здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. До таких дій належать тимчасовий доступ до речей і документів (глава 15 КПК України), тимчасове вилучення майна (глава 16 КПК України), отримання пояснень (ч. 8 ст. 95 КПК України). До того ж, згідно з ч. 1 ст. 243 КПК України сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи.

Засоби доказування дають можливість подолати перешкоди, що стоять на заваді реалізації учасниками кримінального провадження їхніх законних інтересів. Приміром, відповідно до ч. 1 ст. 244 КПК України сторона захисту має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи у разі, якщо: 1) для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його або для вирішення залученим стороною обвинувачення експертом поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи, або існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок; 2) сторона захисту не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів чи з інших об'єктивних причин.

Ця загальнотеоретична ознака засобів доказування стосується й перепон на шляху реалізації публічно-правового інтересу сторони обвинувачення. Так, в абз. 2 ч. 1 ст. 298¹ КПК України зазначено, що процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину лише на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

Засоби доказування характеризують функціональний бік кримінального процесуального права. У теорії права до функціональної характеристики права переважно відносять правовідносини, реалізацію і застосування правових норм, їх тлумачення та юридичну відповідальність [12, с. 225-315].

Використання засобів доказування відбувається у межах кримінальних процесуальних правовідносин. Зокрема, механізм тимчасового доступу до речей і документів породжує низку кримінальних процесуальних правовідносин між їх учасниками: слідчим та процесуальним керівником, слідчим або прокурором та слідчим суддею, слідчим суддею та володільцем речей і документів, слідчим і володільцем речей і документів. При цьому, у клопотанні слідчого про тимчасовий доступ до речей і документів має бути пояснено значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні, а також аргументовано можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів (пп. 5, 6 ст. 160 КПК України). Своєю чергою, згідно з п. 2 ч. 5 ст. 163 КПК України слідчий суддя постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо слідчий, прокурор доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні.

За засобами доказування завжди стоять учасники кримінальних процесуальних правовідносин. І саме від них залежить втілення цих засобів у кримінальну процесуальну діяльність, що проявляється як у реалізації, так і в застосуванні кримінальних процесуальних норм. У першому випадку, для прикладу, ч. 4 ст. 365 КПК України надає можливість обвинуваченому під час останнього слова реалізувати своє право на повідомлення про нові

обставини, які мають істотне значення для кримінального провадження, якому кореспондує обов'язок суду за власною ініціативою або за клопотанням учасників судового провадження відновити з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірку їх доказів. У другому – примусове освідування здійснюється лише на підставі постанови прокурора (ч. 2 ст. 241 КПК України).

Доказування, як різновид кримінальної процесуальної діяльності, здійснюється у відповідній процесуальній формі, за порушення якої настають несприятливі правові наслідки у виді застосування процесуальних санкцій (переважно недейсності). Зокрема, у ч. 1 ст. 87 КПК України визначене загальне правило, відповідно до якого недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Своєю чергою, у ч. 2 і 3 цієї ж статті викладені безумовні випадки визнання доказів недопустимими.

Важливу роль у тлумаченні норм кримінального процесуального закону, пов'язаних з визнанням доказів недопустимими відіграють правові позиції ККС ВС. Для прикладу, у разі визнання первинного доказу недопустимим, дослідження інших похідних від нього доказів з урахуванням принципу «плодів отруйного дерева» є недоцільним [17].

Засоби кримінального процесуального доказування *спричиняють правові наслідки, дають змогу одержати конкретні результати та оцінити ефективність кримінальної процесуальної регламентації*. Так, відповідно до ч. 1 ст. 168 КПК України кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.

За змістом ч. 1 ст. 234 КПК України фактичними підставами для проведення обшуку є достатні підстави вважати, що знаряддя вчинення кримінального правопорушення, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом, заховані в певному приміщенні або певній місцевості чи особи, а також достатні підстави вважати, що у певному приміщенні чи місці переховується правопорушник чи знаходиться труп.

Згідно зі ст. 298¹ КПК України процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених ст. 84 КПК України, також є: а) пояснення осіб; б) результати медичного освідування; в) висновок спеціаліста; г) показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Парадоксально, але кримінальне процесуальне провадження зі спрощеною кримінальною формою (дізнання) містить більше різноманітність засобів ведення кримінальної процесуальної діяльності, ніж кримінальне процесуальне провадження зі складнішою процесуальною формою (досудове слідство).

Засоби кримінального процесуального доказування *забезпечуються державою*. Насамперед, законодавець повинен запровадити ефективне унормування питань, пов'язаних із засобами доказування. І хоча їх правове регулювання далеке від ідеалу, усе ж таки, у ч. 1 ст. 84 КПК України закріплене законодавче визначення доказів, а у ч. 2 цієї статті та ст. 298¹ КПК України – процесуальні джерела доказів. Своєю чергою, ч. 2 ст. 91 КПК України містить нормативну дефініцію поняття «процесу доказування», а ст. 93 КПК України визначає способи збирання і перевірки доказів, що конкретизуються у низці інших статей цього кодифікованого акта. Дотримання положень кримінального процесуального закону, пов'язаних із засобами доказування, як уже зазначалося вище, санкціонується державою.

Висновки. Інструментальна теорія права не зосереджується на тому, що є правильним чи неправильним з погляду моралі чи справедливості, натомість визнає, що право має слугувати певній меті і досягненню конкретного результату. У межах цієї теорії правові засоби вважаються інструментами для досягнення певної мети. Вони становлять функціональний бік права.

Засоби кримінального процесуального доказування є одним з видів правових засобів, тому їм властиві ознаки, притаманні правовим засобам. Засоби доказування у кримінальному провадженні забезпечують його учасникам реалізацію їхніх інтересів у процесі доказування, досягнення його мети та дають змогу подолати перешкоди, що стоять на заваді реалізації учасниками кримінального провадження їхніх законних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови в 11 т. Т. 3. К.: Наукова думка, 1972. 744 с.
2. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. Т. 1. Вид. друге, виправл. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. К.: Аконті, 2001. 926 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / Голова редколегії В.І. Шинкарук. К.: Абрис, 2002. 744 с.
5. Гмирко В. П. Доказування в кримінальному процесі: діяльнісна парадигма. Теоретичний аналіз. Проблематизація. СМД-репрезентація: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. С. 314 с.
6. Заяць Н. Сутнісна характеристика правових засобів у механізмі правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 202-205.
7. Вакарюк Л.В. Правові засоби як складова частина правового режиму з позицій інструментальної теорії права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 48. Т. 1. С. 15-18.
8. Настасяк І.Ю. Правові засоби як основа нормативної частини правової системи. *Право і суспільство*. 2019. № 1. С. 22-29.
9. Онуфрієнко О.В. Правові засоби у контексті інструментальної теорії права: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2004. 18 с.
10. Авдюгін Р.Г. Плюралізм визначень поняття «правові засоби». *Актуальні проблеми політики*. 2010. Випуск 39. С. 309-315.
11. Тарахонич Т.І. Змістовна характеристика правових засобів: сучасні погляди. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 36-39.
12. Загальна теорія права: підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Баїте, 2015. 392 с.
13. Henry Campbell Black, M.A. A Law Dictionary. Second Edition. West Publishing Company. 1910. 1314 p.
14. Bryan A. Garner (ed). Black's Law Dictionary. 9th Edition. West Publishing Co. 2009. 1314 p.
15. Бурятинська Н.І. Правові засоби: поняття та їх види. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* [м. Вінниця, 12 квітня 2016 р.]: у 2-х т. / орг. ком.: А.І. Крисоватий, З.-М.В. Задорожний, Б.В. Погрішук [та ін.]. Т.1. Вінниця: ВННІЕ ТНЕУ, 2016. С. 190-192.
16. Давидов Д.О. Процесуально-правовий режим: теоретико-прикладні засади: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2019. 236 с.
17. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 грудня 2019 р. у справі № 243/10386/17 (провадження № 51-4420км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86755073>

